NUKUU ZA FALSAFA NA MAADILI YA UALIMU

5. NADHARIA NA MISIMAMO YA KIFALSAFA KUHUSU ELIMU

Somo: Falsafa ya Elimu na Maadili ya Ualimu

Umahiri Mkuu 1.0: Kumudu Falsafa na Maadili ya Ualimu

Umahiri Mahususi 1.1: Kuchambua Falsafa na Misingi ya Elimu

Rejea kuu: TIE, Falsafa ya Elimu na Maadili ya Ualimu, Sura ya Pili: Misingi ya Falsafa ya Elimu.

1.0 Utangulizi

Elimu ina misingi inayotokana na mawazo na mitazamo mbalimbali ya kifalsafa. Wataalamu wa falsafa wamekuwa na mitazamo tofauti kuhusu mambo yanayopaswa kufundishwa, namna maarifa yanavyopatikana, malengo ya elimu, nafasi ya mwalimu na mwanafunzi, pamoja na uhusiano kati ya elimu na jamii.

Misimamo hiyo ya kifalsafa imechangia kuunda nadharia mbalimbali za elimu ambazo huongoza namna ya kupanga, kutekeleza na kutathmini shughuli za ufundishaji na ujifunzaji.

Kwa mujibu wa kitabu cha TIE, misimamo ya kifalsafa huathiri maeneo yafuatayo:

1. Malengo ya elimu katika jamii.
2. Maarifa yanayopaswa kufundishwa.
3. Mbinu za ufundishaji na ujifunzaji.
4. Nafasi na wajibu wa mwalimu.
5. Nafasi na wajibu wa mwanafunzi.
6. Maudhui na mpangilio wa mtaala.
7. Maadili na tabia zinazopaswa kujengwa kwa mwanafunzi.
8. Uhusiano wa shule na jamii.

2.0 Dhana ya nadharia na misimamo ya kifalsafa kuhusu elimu

Msimamo wa kifalsafa kuhusu elimu ni mtazamo au imani inayotoa mwongozo kuhusu namna elimu inavyopaswa kutolewa, maarifa yanavyopatikana, malengo ya elimu na namna mwanafunzi anavyopaswa kuelimishwa.

Nadharia ya elimu ni mkusanyiko wa mawazo na maelezo yanayosaidia kuelewa na kuongoza mchakato wa elimu kwa kuzingatia mtazamo fulani wa kifalsafa.

Kwa hiyo, misimamo ya kifalsafa hutoa mwelekeo wa namna elimu inavyopaswa kutekelezwa katika jamii.

3.0 Misimamo mbalimbali ya kifalsafa kuhusu elimu

Kitabu cha TIE kinajadili misimamo ifuatayo:

1. Udhanifu (Idealism)
2. Uhalisia (Realism)
3. Upragmatiki (Pragmatism)
4. Udhanaishi (Existentialism)
5. Ujengaji (Constructivism)

6. Udumishaji (Perennialism)
7. Umuhimu (Essentialism)
8. Uundaji upya wa jamii (Social Reconstructionism)
9. Ubinadamu (Humanism)

Tanbihi ya rejea: Katika aya ya utangulizi wa kipengele hiki, kitabu kinataja misimamo minane na hakutaja Umuhimu. Hata hivyo, kina sehemu maalumu inayofafanua Umuhimu (Essentialism). Kwa hiyo, nukuu hizi zimejumuisha misimamo yote tisa inayopata maelezo ndani ya sehemu husika ya kitabu.

3.1 Udhanifu (Idealism)

Maana: Udhanifu ni msimamo wa kifalsafa unaoamini kuwa uhalisia kimsingi una msingi wa kiroho au kimawazo. Msimamo huu unatokana na falsafa ya Plato, ambaye aliamini kuwa akili ni kipengele muhimu sana katika uwepo wa mwanadamu. Kwa mtazamo huu, elimu inapaswa kuzingatia maendeleo ya akili na nafsi ya mwanafunzi. Elimu haipaswi kujikita katika kupata maarifa ya vitu vinavyoonekana pekee, bali pia kumsaidia mwanafunzi kuelewa ukweli, kukuza maadili na kujenga uwezo wa kufikiri.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Plato, mwanafalsafa wa kale wa Kigiriki, anahusishwa na msimamo huu. Katika falsafa yake alitumia simulizi la pango (Allegory of the Cave) kueleza namna elimu inavyomwongoza mtu kutoka katika ujinga kuelekea kwenye maarifa na ukweli.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Maendeleo ya akili: Elimu ikuze uwezo wa kufikiri, kutafakari na kuchambua mambo kwa kina.
2. Maendeleo ya maadili: Elimu imjenge mwanafunzi mwenye tabia njema na uwezo wa kutofautisha mema na mabaya.
3. Kutafuta ukweli: Mwanafunzi aongozwe kutafuta ukweli badala ya kutegemea mwonekano wa nje wa mambo.
4. Mwalimu kama mfano wa kuigwa: Mwalimu awe na tabia njema na mwenendo unaofaa.
5. Masomo yanayokuza fikra: Fasihi, falsafa na sanaa vina nafasi katika kukuza uwezo wa kufikiri.
6. Elimu na ukuaji wa nafsi: Elimu iendeleze akili na nafsi ya mwanafunzi kwa pamoja.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuongoza wanafunzi kutafuta ukweli.
- Kukuza uwezo wa kufikiri kwa kina.
- Kuwa mfano wa kuigwa katika maadili.
- Kuwasaidia wanafunzi kuelewa maarifa badala ya kukariri tu.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kushiriki katika kutafuta maarifa na ukweli.
- Kufikiri na kutafakari kwa kina.
- Kujenga tabia njema na kuthamini maadili.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika somo la Maarifa ya Jamii, mwalimu anapofundisha kuhusu uongozi bora, anaweza kuwaongoza wanafunzi kujadili sifa za kiongozi mwadilifu, haki, uwajibikaji na ukweli. Wanafunzi wanapata maarifa ya uongozi na pia kujenga maadili yanayohitajika katika jamii.

Msingi mkuu: Elimu ikuza akili, nafsi, ukweli na maadili ya mwanafunzi.

3.2 Uhalisia (Realism)

Maana: Uhalisia ni msimamo wa kifalsafa unaoamini kwamba ulimwengu na vitu vilivyomo vina uhalisia wake bila kutegemea mawazo au akili za mwanadamu. Msimamo huu unahimiza elimu inayotegemea uchunguzi wa dunia inayotuzunguka, ushahidi wa kitafiti na sheria za asili. Mwanafunzi

anapaswa kupata maarifa kuhusu vitu na matukio halisi kwa kutumia uchunguzi, uzoefu wa milango ya fahamu na tafiti.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha msimamo huu na Aristotle, ambaye mawazo yake yalisisitiza umuhimu wa uchunguzi na uzoefu katika kuelewa ulimwengu. Pia kinawataja John Locke na Johann Heinrich Pestalozzi kama wafuasi waliotilia mkazo uzoefu wa hisia katika kujifunza.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Maarifa kuhusu ulimwengu halisi: Elimu imwezeshe mwanafunzi kuelewa mazingira na vitu vinavyomzunguka.
2. Uchunguzi wa kisayansi: Ujifunzaji uzingatie ushahidi, uchunguzi na utafiti.
3. Uzoefu wa milango ya fahamu: Mwanafunzi apate nafasi ya kuona, kusikia, kugusa na kuchunguza vitu halisi.
4. Maarifa ya sayansi: Mtaala uzingatie sayansi ya asili, hisabati na sayansi ya jamii.
5. Mantiki katika kufikiri: Elimu imsaidie mwanafunzi kutumia mantiki kuelewa dunia.
6. Hekima ya vitendo: Uzoefu na uchunguzi humsaidia mwanafunzi kutumia maarifa katika maisha.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuandaa mazingira ya uchunguzi.
- Kutumia vielelezo na vitu halisi.
- Kuongoza majaribio na shughuli za vitendo.
- Kusaidia wanafunzi kutumia ushahidi na mantiki.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kuchunguza mazingira.
- Kufanya majaribio.
- Kutumia milango ya fahamu kupata maarifa.
- Kuthibitisha taarifa kwa ushahidi.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika somo la Sayansi, mwalimu anapofundisha sehemu za mmea, anaweza kuleta mmea darasani na kuwaongoza wanafunzi kuchunguza mizizi, shina, majani na maua. Wanafunzi hujifunza kupitia kitu halisi badala ya kutegemea maelezo ya maneno pekee.

Msingi mkuu: Elimu ijengwe katika uchunguzi wa ulimwengu halisi, ushahidi na uzoefu.

3.3 Upragmatiki (Pragmatism)

Maana: Upragmatiki ni msimamo wa kifalsafa unaosisitiza umuhimu wa vitendo na uzoefu katika kupata maarifa. Maarifa hubadilika kutokana na majaribio ya vitendo na mwingiliano wa mwanadamu na mazingira yake. Elimu inapaswa kumsaidia mwanafunzi kutatua matatizo yanayojitokeza katika maisha halisi.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha upragmatiki na John Dewey, ambaye alisisitiza kujifunza kwa uzoefu na matumizi ya maarifa katika kutatua matatizo. Kazi yake maarufu, Democracy and Education, inaeleza umuhimu wa kuhusisha elimu na uzoefu wa maisha halisi.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Kujifunza kwa vitendo: Mwanafunzi ashiriki katika shughuli za moja kwa moja.
2. Kujifunza kwa uzoefu: Maarifa yajengwe kupitia uzoefu wa mwanafunzi katika mazingira yake.
3. Utatuzi wa matatizo: Elimu imsaidie mwanafunzi kutambua na kutatua matatizo yanayomzunguka.
4. Maarifa yanayobadilika: Maarifa yanaweza kubadilika kupitia majaribio na mwingiliano na mazingira.
5. Mtaala unaozingatia mahitaji: Mtaala uzingatie mahitaji na maslahi ya wanafunzi.

6. Misingi ya kidemokrasia: Elimu itumie ushirikiano, majadiliano na ushiriki wa wanafunzi.
7. Uhusiano wa elimu na maisha: Maarifa ya darasani yahusishwe na hali halisi za maisha.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuandaa shughuli za vitendo.
- Kuibua matatizo yanayohitaji kutatuliwa.
- Kuongoza wanafunzi katika majaribio na uchunguzi.
- Kutoa nafasi ya ushirikiano na majadiliano.
- Kuhusisha maudhui ya somo na mazingira halisi.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kushiriki katika shughuli za vitendo.
- Kuchunguza na kujaribu njia mbalimbali.
- Kushirikiana na wenzao.
- Kutumia maarifa kutatua matatizo.
- Kujifunza kutokana na uzoefu.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika somo la Hisabati, mwalimu anapofundisha dhana ya fedha, anaweza kuandaa igizo la soko darasani. Wanafunzi wanakuwa wauzaji na wanunuzi, kutumia fedha za mfano, kufanya hesabu za bidhaa na kupata chenji.

Msingi mkuu: Elimu ijengwe kupitia vitendo, uzoefu na utatuzi wa matatizo.

3.4 Udhanaishi (Existentialism)

Maana: Udhanaishi ni msimamo wa kifalsafa unaosisitiza uhuru wa mtu binafsi, uchaguzi na uwajibikaji katika maisha. Mtu ana nafasi ya kujitengenezea utambulisho wake kupitia maamuzi na matendo yake. Elimu inapaswa kumsaidia mwanafunzi kujitambua, kuchunguza maslahi yake na kupata maana ya maisha yake.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinawataja Jean-Paul Sartre na Søren Kierkegaard kama wanafalsafa waliochochea mtazamo huu. Sartre alieleza dhana ya “kuwepo kunatangulia asili” (Existence precedes essence), ikimaanisha kuwa mtu hujijengea utambulisho kupitia uchaguzi na matendo yake.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Uhuru wa mtu binafsi: Mwanafunzi apewe nafasi ya kufanya uchaguzi kuhusu ujifunzaji.
2. Uchaguzi na uwajibikaji: Mwanafunzi ajifunze kuwajibika kwa maamuzi yake.
3. Kujitambua: Elimu imsaidie mwanafunzi kuelewa uwezo, maslahi na thamani zake.
4. Maana ya maisha: Elimu imsaidie mwanafunzi kutafuta kusudi la maisha.
5. Elimu inayomlenga mwanafunzi: Mbinu zizingatie maslahi na thamani za mwanafunzi.
6. Uhuru wa kujieleza: Wanafunzi wapewe nafasi ya kutoa mawazo na mitazamo yao.
7. Mwalimu kama mwezeshaji: Mwalimu awaongoze wanafunzi kutafakari na kujitafiti.

Nafasi ya mwalimu:

- Kutoa nafasi ya uchaguzi na kujieleza.
- Kuheshimu mitazamo na maslahi ya wanafunzi.
- Kuwaongoza katika kutafakari.
- Kuwasaidia kuelewa wajibu unaotokana na maamuzi yao.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kufanya uchaguzi wenye uwajibikaji.
- Kujitambua na kuchunguza uwezo wake.
- Kutoa maoni na mitazamo yake.

- Kushiriki katika shughuli zinazolingana na maslahi yake.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Mwalimu anapowapa wanafunzi kazi ya mradi, anaweza kuwapa nafasi ya kuchagua mada wanayoipenda kati ya mada kadhaa zinazohusiana na somo. Wanafunzi wanawajibika kupanga kazi zao, kutekeleza majukumu na kuwasilisha matokeo.

Msingi mkuu: Elimu iheshimu uhuru wa mtu binafsi, uchaguzi na uwajibikaji.

3.5 Ujengaji (Constructivism)

Maana: Ujengaji ni msimamo wa kifalsafa unaoamini kwamba wanafunzi hujenga maarifa yao wenyewe kupitia mwingiliano na mazingira yao. Mwanafunzi si mpokeaji wa taarifa pekee; anashiriki kuchunguza, kuuliza maswali, kufanya shughuli na kuhusisha maarifa mapya na yale aliyokuwa nayo awali.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha ujengaji na nadharia za Jean Piaget, Lev Vygotsky na Jerome Bruner. Piaget alieleza hatua za maendeleo ya kiakili; Vygotsky alisisitiza mwingiliano wa kijamii na msaada kutoka kwa watu wenye ujuzi zaidi.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Mwanafunzi kujenga maarifa: Mwanafunzi hushiriki kujenga uelewa wake badala ya kupokea taarifa pekee.
2. Mwingiliano na mazingira: Mazingira humwezesha mwanafunzi kuchunguza na kupata maarifa.
3. Maarifa ya awali: Mwanafunzi hutumia maarifa aliyokuwa nayo kuelewa mapya.
4. Ujifunzaji wa kijamii: Ushirikiano na wengine husaidia kujenga uelewa.
5. Eneo la usaidizi wa karibu: Mwanafunzi hujifunza zaidi anapopata msaada wa mwalimu au mtu mwenye ujuzi zaidi.
6. Uchunguzi na maswali: Wanafunzi wahamasishwe kuuliza maswali na kuchunguza.
7. Miradi na shughuli za vitendo: Elimu izingatie miradi na kujifunza kwa kushirikiana.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuandaa mazingira yenye vifaa na fursa za kujifunza.
- Kutoa maswali yanayochochea fikra.
- Kusaidia kuhusisha maarifa ya awali na mapya.
- Kuwezesha majadiliano na kazi za vikundi.
- Kutoa msaada kulingana na mahitaji ya mwanafunzi.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kuchunguza na kuuliza maswali.
- Kushiriki katika shughuli za kujifunza.
- Kujenga maarifa kupitia uzoefu.
- Kushirikiana na wenzake.
- Kutumia maarifa ya awali kuelewa mapya.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika somo la Sayansi, mwalimu anapofundisha kuhusu uchujaji wa maji, anaweza kuwapa wanafunzi chupa, mchanga, kokoto na kitambaa. Wanafunzi hushirikiana kutengeneza kifaa rahisi cha kuchuja maji, kuchunguza matokeo na kueleza walichojifunza.

Msingi mkuu: Mwanafunzi hujenga maarifa kupitia uzoefu, uchunguzi na mwingiliano na mazingira.

3.6 Udumishaji (Perennialism)

Maana: Udumishaji ni msimamo wa kifalsafa unaoamini kuwa kuna mawazo, maarifa na ukweli fulani wa msingi wenye thamani ya kudumu na unaopaswa kuwa kitovu cha elimu. Elimu inapaswa kukuza uwezo wa akili na kuwaandaa wanafunzi kwa uchunguzi wa kimaadili.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha udumishaji na Aristotle, Thomas Aquinas, Robert Hutchins na Mortimer Adler. Hutchins na Adler walisisitiza umuhimu wa kusoma maandiko makubwa ya zamani yanayoshughulikia maswali ya msingi kuhusu maisha ya binadamu.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Ukweli wa kudumu: Kuna maarifa na mawazo yenye thamani ya kudumu yanayopaswa kufundishwa.
2. Maendeleo ya akili: Elimu ikuze uwezo wa kufikiri na kuchambua kwa kina.
3. Maadili: Elimu iwaandae wanafunzi kufanya uchunguzi na maamuzi ya kimaadili.
4. Maandishi ya msingi: Mtaala uzingatie maandiko makubwa ya fasihi, falsafa na historia.
5. Fikra za kina: Wanafunzi wajadili maswali muhimu kuhusu maisha na jamii.
6. Mwalimu kama mlezi wa maarifa: Mwalimu aongoze wanafunzi kuelewa na kuhifadhi ukweli wa msingi.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuongoza mijadala kuhusu maarifa ya msingi.
- Kusaidia wanafunzi kusoma na kuchambua maandiko.
- Kukuza uwezo wa kufikiri kwa kina.
- Kusisitiza maadili na ukweli wa msingi.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kusoma na kuchambua maandiko.
- Kutafakari maswali ya msingi.
- Kujenga uwezo wa kufikiri.
- Kuthamini maarifa yenye thamani ya kudumu.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika somo la Kiswahili, mwalimu anaweza kuwapa wanafunzi hadithi au fasihi simulizi yenye mafunzo ya maadili. Wanafunzi huchambua maudhui, kujadili ujumbe na kueleza namna mafunzo hayo yanavyoweza kutumika katika maisha ya kila siku.

Msingi mkuu: Elimu izingatie maarifa na ukweli wa msingi wenye thamani ya kudumu.

3.7 Umuhimu (Essentialism)

Maana: Umuhimu ni msimamo wa kifalsafa unaosisitiza kufundisha maarifa na ujuzi wa msingi ambao kila mwanafunzi anahitaji ili aweze kushiriki na kufanya kazi kwa ufanisi katika jamii. Unaamini kuwa kuna maarifa muhimu ambayo kila mtu anapaswa kuyapata kupitia elimu.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinataja mawazo ya waelimishaji kama William Bagley, Eric Donald na Hirsch. Bagley alisisitiza kusambaza maarifa na urithi wa kitamaduni wenye thamani; Hirsch alisisitiza maarifa ya msingi ya kitamaduni ambayo kila raia anapaswa kuwa nayo.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Maarifa ya msingi: Kila mwanafunzi apate maarifa muhimu kwa maisha na jamii.
2. Stadi za msingi: Elimu izingatie kusoma, kuandika, hisabati na sayansi.
3. Urithi wa kitamaduni: Elimu isaidie kusambaza maarifa na urithi wa jamii.
4. Mwalimu kuongoza ufundishaji: Msimamo huu unasisitiza mbinu inayomlenga mwalimu.
5. Nidhamu: Nidhamu ni sehemu muhimu ya mchakato wa elimu.
6. Bidii katika kujifunza: Wanafunzi wahamasishwe kufanya kazi kwa bidii.
7. Maandalizi ya maisha: Elimu iwaandae wanafunzi kufanya kazi kwa ufanisi katika jamii.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuongoza ufundishaji wa maarifa ya msingi.
- Kuhakikisha wanafunzi wanamudu stadi muhimu.

- Kusimamia nidhamu na bidii.
- Kutoa maelekezo na mazoezi ya kujenga uelewa.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kujifunza maarifa ya msingi.
- Kufanya mazoezi kwa bidii.
- Kuzingatia maelekezo ya mwalimu.
- Kujenga nidhamu katika ujifunzaji.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Katika darasa la nne, mwalimu anaweza kusisitiza wanafunzi kumudu kusoma kwa ufasaha, kuandika sentensi sahihi na kufanya hesabu za msingi. Anaweza kutoa mazoezi ya mara kwa mara ili kuhakikisha wanafunzi wanapata stadi hizo muhimu.

Msingi mkuu: Elimu ihakikishe kila mwanafunzi anapata maarifa na stadi za msingi zinazohitajika katika jamii.

3.8 Uundaji upya wa jamii (Social Reconstructionism)

Maana: Uundaji upya wa jamii ni msimamo wa kifalsafa unaoichukulia elimu kama chombo cha kuleta mabadiliko katika jamii. Elimu haipaswi kujikita katika kusambaza maarifa pekee; inapaswa kuwasaidia wanafunzi kuchunguza changamoto za kijamii, kutambua udhalimu na kushiriki kujenga jamii yenye haki na usawa.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha msimamo huu na George Counts na Paulo Freire. Counts alisisitiza kuwa shule zinapaswa kushughulikia udhalimu wa kijamii. Freire, kupitia Pedagogy of the Oppressed, alitetea elimu inayowawezesha wanafunzi kuhoji mifumo ya kijamii inayokandamiza watu.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Elimu kama chombo cha mabadiliko: Elimu isaidie kuboresha jamii.
2. Kupambana na udhalimu: Shule ziwasaidie wanafunzi kutambua na kushughulikia ukosefu wa haki.
3. Uchunguzi wa masuala ya kijamii: Wanafunzi wachunguze matatizo yanayoikabili jamii.
4. Uwezeshaji wa wanafunzi: Elimu iwajenge uwezo wa kushiriki katika maamuzi na mabadiliko.
5. Kukuza jamii yenye usawa: Elimu ihamasishe usawa, haki na mshikamano.
6. Kukuza ufahamu: Wanafunzi waelewe mazingira na changamoto zinazowakabili.
7. Ushiriki katika jamii: Shule iwaandae wanafunzi kushiriki katika kuboresha maisha ya jamii.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuongoza wanafunzi kuchunguza matatizo ya jamii.
- Kuchochea mijadala kuhusu haki na usawa.
- Kuhamasisha fikra za kina.
- Kuwezesha miradi inayochangia maendeleo ya jamii.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kuchunguza changamoto za kijamii.
- Kutoa maoni kuhusu matatizo yanayowazunguka.
- Kushirikiana kutafuta suluhisho.
- Kushiriki katika shughuli za kuboresha jamii.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Wanafunzi wanapochunguza tatizo la utupaji wa taka katika mazingira ya shule, wanaweza kujadili madhara yake, kubuni njia za kukabiliana nalo na kushiriki katika kampeni ya usafi wa mazingira. Hapa elimu inatumika kama chombo cha kuboresha jamii.

Msingi mkuu: Elimu iwaandae wanafunzi kushiriki katika kuleta mabadiliko chanya katika jamii.

3.9 Ubinadamu (Humanism)

Maana: Ubinadamu ni msimamo wa kifalsafa unaosisitiza maendeleo ya mtu kwa ujumla wake, kwa kuzingatia ukuaji wa kihisia, kijamii na kiakili. Elimu inapaswa kumthamini mwanafunzi kama binadamu mwenye mahitaji, hisia, uwezo na thamani yake. Mazingira ya kujifunzia yawe ya upendo, kusaidiana na kuheshimiana.

Wanafalsafa/wataalamu wanaohusishwa: Kitabu cha TIE kinahusisha falsafa hii na wanaharakati wa kipindi cha mwamko (Renaissance), pamoja na Carl Rogers na Abraham Maslow. Rogers, katika Freedom to Learn, alisisitiza elimu inayomlenga mwanafunzi. Maslow alieleza safu ya mahitaji (Hierarchy of Needs), akionesha umuhimu wa usalama, kushikamana na heshima katika ujifunzaji.

Mawazo kuhusu elimu:

1. Maendeleo ya mtu kwa ujumla: Elimu izingatie ukuaji wa kiakili, kihisia na kijamii.
2. Kumthamini mwanafunzi: Kila mwanafunzi aheshimiwe kama mtu mwenye uwezo na mahitaji yake.
3. Kujitambua: Elimu imsaidie mwanafunzi kuelewa uwezo, hisia na thamani zake.
4. Mahitaji ya msingi: Usalama, kujisikia kushikamana na heshima ni muhimu kwa ujifunzaji.
5. Mazingira ya upendo: Shule iandae mazingira yenye upendo na kusaidiana.
6. Ushiriki wa mwanafunzi: Wanafunzi wahamasishwe kushiriki kikamilifu.
7. Ukuaji binafsi: Elimu imsaidie mwanafunzi kukuza uwezo wake.

Nafasi ya mwalimu:

- Kuheshimu hisia na mahitaji ya mwanafunzi.
- Kuandaa mazingira salama na yenye upendo.
- Kutoa msaada na kutia moyo.
- Kuthamini tofauti za wanafunzi.
- Kuhamasisha ushiriki na kujitambua.

Nafasi ya mwanafunzi:

- Kushiriki katika shughuli za kujifunza.
- Kujieleza kwa uhuru na heshima.
- Kujitambua na kukuza uwezo wake.
- Kushirikiana na kuheshimu wengine.

Mfano katika mazingira ya shule Tanzania: Mwalimu anapogundua kuwa mwanafunzi anaogopa kujibu maswali kwa sababu ya kuchekwa na wenzake, anaweza kujenga mazingira ya darasa yanayohimiza kuheshimiana, kutoa nafasi kwa kila mwanafunzi kujieleza na kuwasaidia wenye changamoto bila kuwadharau.

Msingi mkuu: Elimu imkuze mwanafunzi kwa ujumla wake na izingatie mahitaji, hisia na utu wake.

4.0 Ulinganisho wa misimamo tisa ya kifalsafa kuhusu elimu

Msimamo	Lengo kuu la elimu	Msisitizo
Udhanifu	Kukuza akili, nafsi na maadili	Ukweli na fikra
Uhalisia	Kuelewa ulimwengu halisi	Uchunguzi na ushahidi
Upragmatiki	Kutatua matatizo ya maisha	Vitendo na uzoefu
Udhanaishi	Kujitambua na kuwajibika	Uhuru na uchaguzi
Ujengaji	Kujenga maarifa	Mwingiliano na mazingira
Udumishaji	Kukuza maarifa ya kudumu	Maandishi na ukweli wa msingi
Umuhimu	Kumudu maarifa muhimu	Stadi za msingi na nidhamu

Msimamo	Lengo kuu la elimu	Msisitizo
Uundaji upya wa jamii	Kuboresha jamii	Haki na mabadiliko ya kijamii
Ubinadamu	Kukuza mtu kwa ujumla	Mahitaji, hisia na utu

5.0 Tofauti kati ya misimamo inayofanana

5.1 Udhanifu na uhalisia

- Udhanifu unasisitiza umuhimu wa akili, nafsi na mawazo katika kuelewa ukweli.
- Uhalisia unasisitiza kuwa ulimwengu upo bila kutegemea mawazo ya mwanadamu.
- Udhanifu huweka mkazo katika maendeleo ya akili na maadili; uhalisia huweka mkazo katika uchunguzi, ushahidi na maarifa kuhusu dunia halisi.

5.2 Upragmatiki na ujengaji

- Upragmatiki unasisitiza matumizi ya vitendo na uzoefu katika kupata maarifa na kutatua matatizo.
- Ujengaji unasisitiza namna mwanafunzi anavyojenga maarifa kupitia mwingiliano na mazingira.
- Yote yanathamini ushiriki wa mwanafunzi, lakini yanaeleza misisitizo tofauti.

5.3 Udumishaji na umuhimu

- Udumishaji unasisitiza mawazo na ukweli wa kudumu pamoja na maandiko makubwa ya falsafa, fasihi na historia.
- Umuhimu unasisitiza maarifa na stadi za msingi zinazohitajika na kila mwanafunzi, kama kusoma, kuandika, hisabati na sayansi.
- Udumishaji unasisitiza ukweli wa kudumu; umuhimu unasisitiza maarifa muhimu kwa maisha na jamii.

5.4 Uundaji upya wa jamii na ubinadamu

- Uundaji upya wa jamii unasisitiza elimu kama chombo cha mabadiliko ya kijamii.
- Ubinadamu unasisitiza ukuaji wa mtu kwa ujumla wake na mahitaji yake ya kihisia, kijamii na kiakili.
- Yote yanathamini utu wa binadamu, lakini yanaweka mkazo katika maeneo tofauti.

6.0 Umuhimu wa kujifunza misimamo ya kifalsafa katika taaluma ya ualimu

1. Kufahamu misingi inayosababisha kuchagua mbinu fulani za ufundishaji.
2. Kuelewa malengo mbalimbali ya elimu.
3. Kutambua nafasi ya mwalimu na mwanafunzi katika ujifunzaji.
4. Kuchagua mbinu zinazofaa kulingana na maudhui ya somo.
5. Kuelewa umuhimu wa maarifa, uzoefu na uchunguzi.
6. Kukuza maadili na tabia njema kwa wanafunzi.
7. Kuthamini mahitaji na uwezo tofauti wa wanafunzi.
8. Kuunganisha elimu na changamoto za jamii.
9. Kuboresha mazingira ya ujifunzaji na ufundishaji.

7.0 Hitimisho

Misimamo ya kifalsafa kuhusu elimu inaonesha kuwa hakuna mtazamo mmoja unaojibu maswali yote yanayohusu elimu. Kila msimamo unaweka mkazo katika eneo fulani, kama maarifa, ukweli, uzoefu, uhuru, maendeleo ya mtu au mabadiliko ya jamii. Kwa hiyo, mwalimu anapaswa kuelewa misimamo hii ili aweze kutambua misingi ya maamuzi yake ya kielimu na kuchagua namna inayofaa ya kuongoza

ujifunzaji na ufundishaji kulingana na malengo ya elimu na mahitaji ya wanafunzi.

8.0 Mambo muhimu ya kukumbuka

- Udhanifu: Akili, nafsi na maadili.
- Uhalisia: Ulimwengu halisi na ushahidi.
- Upragmatiki: Vitendo na uzoefu.
- Udhanaishi: Uhuru, uchaguzi na uwajibikaji.
- Ujengaji: Mwanafunzi kujenga maarifa.
- Udumishaji: Ukweli na maarifa ya kudumu.
- Umuhimu: Maarifa na stadi za msingi.
- Uundaji upya wa jamii: Elimu kama chombo cha mabadiliko ya jamii.
- Ubinadamu: Maendeleo ya mtu kwa ujumla.

9.0 Rejea kuu

Taasisi ya Elimu Tanzania (TIE), Falsafa ya Elimu na Maadili ya Ualimu, Sura ya Pili: Misingi ya Falsafa ya Elimu, sehemu ya “Misimamo mbalimbali ya falsafa”.

Maelezo ya misimamo yamejengwa kwa kufuata maudhui ya rejea. Mifano ya shule za Tanzania imeongezwa ili kurahisisha kuelewa namna misimamo hiyo inavyoweza kujitokeza katika ufundishaji na ujifunzaji.